

2006 KÜRESEL İNSANİ GELİŞME RAPORU

SU VE TEMİZLİK KOŞULLARI KRİZİNİ ÇÖZMEK İÇİN ACILEN KÜRESEL EYLEM PLANI HAZIRLANMALI

2006 İnsani Gelişme Raporu, tüm insanlar için günde en az 20 litre temiz su sağlanmasının şart olduğunu savunuyor

Bugün yayınlanan 2006 İnsani Gelişme Raporu'nda, her yıl yaklaşık iki milyon çocuğun ölmesine yol açan ve giderek büyüyen temiz su ve sağlık koşulları krizine, G8 ülkeleri liderliğinde acilen çözüm getirilmesi gerektiği belirtiliyor.

"Kıtlığın Ötesinde: Güç Dengesizliği, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi" başlığını taşıyan bu yılki rapora göre, kalkınmakta olan ülkelerin büyük bir bölümünde, kirliliği ve mikroplu sular insan güvenliği açısından silahlı çatışmalardan çok daha büyük bir tehdit oluşturuyor.

Her yıl 1.8 milyon çocuk, temiz su ve tuvalete erişim sağlandığı takdirde önlenebilecek olan ishalden ötürü ölüyor; suyla bağlantılı hastalıklar yüzünden 443 milyon okul günü kaybediliyor; kalkınmakta olan ülkelerde yaşayan insanların yaklaşık yarısı, temiz su ve sağlık koşullarının olmayışı yüzünden hastalanıyor. Bu insani zararların yanı sıra, su ve sağlık koşulları krizi nedeniyle ekonomik büyüme engelleniyor; Güney Afrika ülkeleri her yıl Gayrisafi Yurtiçi Hasıllarının (GSYH) %5'ini, yani aldıkları dış yardımdan çok daha fazlasını kaybediyor.

Ancak, silahlı çatışma ve doğal felaketlerin aksine, bu küresel kriz ortak bir uluslararası müdahaleye harekete geçirmiyor. "Açlık gibi, su ve temizlik krizi de yoksullar tarafından sessizce katlanılan ve bol kaynakları, teknolojsi ve bu felaketi sona erdirmek için siyasi gücü olanlar tarafından gözardı edilen bir olağanüstü durum", diyor raporda. 2015 yılına kadar erişilmesi planlanan Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne 10 yıldan az bir zaman kaldığı günümüzde, bu durum artık değişmek zorundadır, diye vurgulanıyor.

G8 ülkeleri harekete geçmeli

"Su ve temizlik/sağlık koşulları konusunda, dünyada gereğinden fazla konferans faaliyeti yapılıyor, ama ortada hiçbir inandırıcı eylem yok. Uluslararası aktörlerin çokluğu ve farklılığı, su ve temizlik koşulları krizine uluslararası çapta güçlü ve etkili müdahale yapılmasını engelliyor", diyor 2006 İnsani Gelişme Raporu baş yazarı Kevin Watkins.

"Ulusal hükümetler su ve temizlik krizini çözmek için güvenilir plan ve stratejiler geliştirmelidir. Ama, G8 ülkelerinin aktif desteğini de alarak, kaynakları ve siyasi iradeyi harekete geçirmek için, bölünmüş olan uluslararası çabaları bir araya getirecek ve bu sorunu kalkınma gündeminin baş köşesine yerleştirecek bir Küresel Eylem Planı'na da ihtiyacımız var."

Bu Eylem Planı'nın "fili bir mekanizma" işlevi göreceği belirtilen raporda, AIDS, tüberküloz ve sıtma ile mücadelede, asgari bürokrasi ile çalışan bir sekreteryaya tarafından yönetilen bir küresel fon kurulmasının da faydalı olacağına değiniliyor.

Raporun Önsöz'ünde "Büyüyen su ve temizlik krizinin çözümü için bir Küresel Eylem Planı geliştirilmesini tümüyle destekliyorum", diyen UNDP Başkanı Kemal Derviş, 2006 İnsani Gelişme Raporu'nun da gösterdiği gibi, Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin sekizinin de birbiriyle yakından bağlantılı olduğunu, su ve temizlik sorunu halledilmezse, diğer hedeflere ulaşma ümidinin de azalacağını belirtiyor. "Dünyanın yoksul insanlarına temiz su ve sağlık koşullarını sağlamak için ya ortak ve uyum içinde bir eylem gerçekleştiririz, ya da milyonlarca insanı yoksulluk, hastalık ve imkansızlığa mahkum ederek, gerek ülke içindeki, gerek ülkeler arasındaki derin eşitsizlikleri sürdürürüz. Bu mücadelede başarılı olmak hepimizin ortak sorumluluğudur."

Hükümetler GSYH'lerinin %1'ini su ve temizlik koşulları sorununa harcamalı

İnsani Gelişme Raporu 2006, Küresel Eylem Planı'nın yanı sıra, aşağıdaki üç temel ilkenin gerçekleştirilmesini başarı için şart koşuyor:

1. Temiz suya sahip olmak bir "insan hakkı"dır—sözde değil, bilfiil: Raporla, "Herkes günde en az 20 litre temiz suya sahip olmalıdır ve yoksullara bu bedava sağlanmalıdır", deniyor. İnsani Gelişme Raporu araştırmasına göre, İngiltere ve A.B.D.'de bir insan sadece sifonu çekmekle günde 50 litre su harcarken, milyonlarca yoksul insan günde beş litreden az kirlenmiş suyla idare etmek zorunda.

Raporla, tüm hükümetlerin, içeriği muğlak anayasal prensiplerin ötesine giderek, güvenilir, kolay erişilebilir ve ucuz suya ulaşmayı temel bir insan hakkı yapan yasalar uygulamalarını savunuyor. Bu da, kişi başına günde en az 20 litre temiz su demek oluyor ve ödeme gücü olmayan çok yoksullar için bunun bedava sağlanması gerektiği vurgulanıyor.

1. Su ve temizlik koşulları için ulusal stratejiler oluşturulmalı: Yazarlar, kalkınmış ülkelerin GSYH'lerinin en az %1'ini yoksul ülkelerde temiz su ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi ve adil paylaşım için harcamaları gerektiğini savunuyor. Krizin baş faktörü yetersiz maddi kaynak. Bu alanda yapılan kamu harcamalarının oranı GSYH'nin sadece %0.5'i. 2006 İnsani Gelişme Raporu araştırması, su ve temizlik harcamalarının silahlanma harcamaları yanında hiç kaldığını gösteriyor: Örneğin, Etiyopya'nın askeri bütçesi, su ve temizlik koşulları bütçesinin 10 katı; Pakistan'dakinin 47 katı!

İnsani Gelişme Raporu yazarları, temiz su ve sağlık koşulları alanında gelişmeyi hızlandırmak için tüm hükümetlerin ulusal planlar hazırlamaları, GSYH'lerinin en az %1'ini harcayarak iddialı hedefler belirlemeleri ve eşitsizliği ortadan kaldırmak için net stratejiler kurmaları konusunda ısrarla duruyorlar.

3. Daha çok uluslararası yardım: İnsani Gelişme Raporu, her yıl 3.4 milyar-4 milyar dolar arasında daha fazla kaynak ayrılması gerektiğini belirtiyor. Kalkınma yardımları, son 10 yıl reel anlamda gerilemiş durumda. Ama su ve temizlik alanında Binyıl Kalkınma Hedefleri'ni yakalayabilmek için yardım miktarının iki katına çıkartılması şart.

İnsani Gelişme Raporu 2006, su ve temizlik sorununda ilerleme sağlanması için büyük miktarda ve çok uzun vadeli geri ödeme koşullarıyla yatırım yapılması gerektiğini, bunun için de Uluslararası Finans Fonu gibi yenilikçi mali stratejilere ihtiyaç olduğunu belirtiyor. Su ve temizlik alanındaki hedefler için yatırılan her 1 doların, kazanılan zaman, artan verimlilik ve azalan sağlık harcamaları açısından 8 dolarlık bir ekonomik kazanç getireceğini hesaplayan İnsani Gelişme Raporu yazarlarına göre, bu doğru ve akıllıca harcanmış bir para olacak.

İlerleme yoksullara ne kazandıracak?

Su ve temizlik alanında Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılması için –yerel ve uluslararası kaynaklardan sağlanacak olan—yıllık yaklaşık 10 milyar dolarlık harcamaya daha ihtiyaç var. "Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne konan 10 milyar dolarlık fiyat etiketi, büyük bir para gibi görünebilir, ama göreceli bir çerçeveye oturtulduğunda, küresel silahlanma için sadece beş günde harcanan paradan ve zengin ülkelerin her yıl maden suyuna harcadıkları paranın yarısından bile az bir miktar bu."

İnsani Gelişme Raporu yazarları, insani kalkınmada sağlanacak kazançların muazzam olduğuna dikkat çekiyorlar. Rapor, halihazırdaki gidişat ile su ve temizlik konusundaki Binyıl Kalkınma Hedefleri arasındaki uçurumu kapatmakla, önümüzdeki 10 yıl içinde bir milyondan fazla çocuğun hayatının kurtulacağını ve yılda 38 milyar dolarlık bir ekonomik kazanç sağlanacağını belirtiyor. Güney Afrika ülkelerinin yararlanacağı 15 milyar dolar, 2003 yılında aldıkları yardım miktarının %60'ını oluşturacak.

Şimdiki duruma bakıldığında, dünyanın temiz suya erişim açısından Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde planlanan zamanlamayı tutturduğu görülüyor. Bunda, Çin ve Hindistan'da kaydedilen sağlam gelişmenin büyük payı var. Ancak sağlık/temizlik koşulları açısından, sadece iki bölgede –Doğu Asya ve Latin Amerika'da—hedeflere doğru yol katedildiğini görüyoruz. Dahası, bu küresel manzara bazı ciddi sorunları da gizliyor: Halihazırdaki gidişatla, Güney Afrika ülkeleri su hedefine ancak 2040 yılında, temizlik hedefine ise 2076 yılında ulaşabilecek. Temizlik alanında Güney Asya planlanan takvimden dört yıl, su alanında Arap ülkeleri 27 yıl geride...

Bu demektir ki, tek tek her ülke ölçüldüğünde, 234 milyon insan su hedefini yakalayamayacak, 55 ülke yolun gerisinde kalacak; temizlik hedefinde ise 430 milyon insan ve 74 ülke geride kalacak.

“Su ve temizlik koşulları sorununda hızlı bir gelişme kaydetmek için dünyanın yeterli maddi gücü var mı?”, diye soruyor baş yazar Watkins, ve hemen ekliyor: “Sorulması gereken esas soru şudur: Dünya bu sorun için yatırım yapmamayı göze alabilir mi?”

Krizin bedeli

“Temiz su tedarik etmek, atık suyu idare etmek ve temizlik/sağlık koşullarını sağlamak insani gelişmenin en temel üç şartıdır”, deniyor 2006 İnsani Gelişme Raporu’nda. Ancak, 1.1 milyar kişinin temiz suya, 2.6 milyar kişinin ise sağlık/temizlik koşullarına hala erişimi yok.

“Temiz suya erişememe” ifadesi, derin yoksulluğun kibarçası oluyor. İnsanların temiz su bulmak için, en yakın su kaynağına en az bir kilometre yol yürümek zorunda kalması, ciddi hastalıklara, hatta ölüme yol açabilecek kadar mikrop ve bakterilerle kirlenmiş dere, hendek ve direnlerden içme suyu topladıkları anlamına geliyor. “Temiz suya erişimi olmayan” Kenya’nın başkenti Nairobi yakınlarındaki Kibera varoşlarında, insanlar dışkılarını “uçan tuvalet” diye adlandırdıkları plastik torbalara doldurup, yol kenarlarındaki çukurlara atıyorlar, çünkü başka seçenekleri yok.

Ve İnsani Gelişme Raporları gösteriyor ki, ne kadar fakirsensiz, temiz su için o kadar fazla para ödüyorsunuz: El Salvador, Jamaika ve Nikaragua gibi ülkelerde, en yoksul hane halkları gelirlerinin ortalama %10’unu suya harcıyorlar. İngiltere’de ise, aile bütçesinin %3’ü suya harcanıyorsa, o ailenin “sıkıntı eşliğinde” olduğu anlamına geliyor.

2006 İnsani Gelişme Raporu, su fiyatları arasında muazzam eşitsizlikler olduğunu gösteriyor. Şehirlerin varoşlarında yaşayan insanlar, yüksek gelirli mahallelerde yaşayanlardan genelde litre başına 5-10 kat daha fazla su parası ödüyorlar. Akra ve Manila gibi kentlerin en fakir bölgelerinde yaşayan insanlar su için Londra, New York ve Paris’te yaşayanlardan daha fazla para ödüyor.

Suya erişimi olmayan insanların üçte biri, günde 1 dolarlık mutlak yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Diğer üçte bir ise, günde 2 dolar veya daha az parayla geçiyor. Temizlik/sağlık koşullarında ise, dünyanın en fakir beşte ikisini temsil eden nüfus, küresel temizlik/sağlık açığının yarısından fazlasını oluşturuyor. Bu rakamlar doğrudan bir neden-sonuç ilişkisini göstermiyor –insanlar yoksul oldukları için su ve temizlik koşullarına sahip olmayabiliyor, veya su ve temizlik koşullarına sahip olmadıkları için fakir olabiliyorlar—ama rakamlar gelir yoksulluğu ile su yoksunluğu arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu açıkça gösteriyor.

‘Suyu kamu sektörü mü, yoksa özel sektör mü tedarik etsin?’ tartışmasının da yoksula hiçbir faydası dokunmuyor, deniliyor Rapor’da. “Kamu sektörü ile özel sektörün göreceli yararları üzerinde tartışmak, gerek kamu, gerek özel sektörün su tedarikçileri olarak küresel su krizini çözmekte gösterdikleri düşük performansını perdelemekten başka bir işe yaramıyor.”

Ev ihtiyacının ötesinde

Yoksulun “yaşamak için”—içmek, yemek pişirmek ve yıkanmak için—suya ihtiyacı olduğu kadar, besin üretmek ve geçimini sağlamak için de ihtiyacı var, diye vurgulanan Rapor’da, yoksul çiftçilerin, iklim değişikliği ve kıt olan su kaynaklarına erişme rekabetinin yol açtığı potansiyel bir su felaketi ile de karşı karşıya oldukları belirtiliyor.

Dünyada kötü beslenen insanların büyük çoğunluğunu (830 milyon kişi oldukları tahmin ediliyor) küçük çiftçiler, çobanlar ve çiftlik işçileri oluşturuyor. İklim değişikliği, bu insanların suyu erişme güvencesizliğini, şimdiye dek görülmemiş ölçüde şiddetlendiriyor. Sahra-altı Afrika bölgelerinin büyük bir kısmı, iklim değişikliği yüzünden bozulan hava şartları nedeniyle yüzde 25’e varan oranlarda ekin kaybıyla karşı karşıya. Gıda üretmek için gereken su kaynakları üzerindeki rekabet, gelişmekte olan ülkelerde korkutucu bir hızla tırmanıyor. Rekabetin itici gücü, yoksulların değil, politik ve ekonomik gücü olanların elinde, deniyor Rapor’da.

Kırsal kesimdeki yoksulların haklarının güvence altına alınması, daha iyi sulama koşullarına ulaştırılması, yeni teknolojiler, ve iklim değişikliklerine uyum sağlamalarına yardım edilmesi, yaklaşan felaketi savuşturmak için en temel şartlar.

Bu zorluklarla karşı karşıya bulunan dünyamızda, yoksullara su güvencesi sağlamak için sınırlar ötesi işbirliği yapma gereksinimi gün geçtikçe artıyor. Rapora göre, 2025 yılına kadar 3 milyardan fazla insan su sıkıntısı çeken ülkelerde yaşıyor olacak.

2006 İnsani Gelişme Raporu, su üzerinde artan rekabetin kaçınılmaz bir şekilde silahlı çatışmaları şiddetlendireceği görüşünü de sorguluyor. Raporda belirtildiğine göre, su kaynakları için yapılan sınır-ötesi işbirlikleri, zannedilen aksine, çok daha yaygın ve başarılı. Örneğin, Hindistan ve Pakistan, geçirdikleri iki sınır savaşına ve sürekli yaşanan jeopolitik gerginliğe rağmen, yarım yüzyıldan beri sürdürdükleri Indus Daimi Su Komisyonu'nu birlikte yöneterek, su kaynaklarını aralarında paylaşıyorlar.

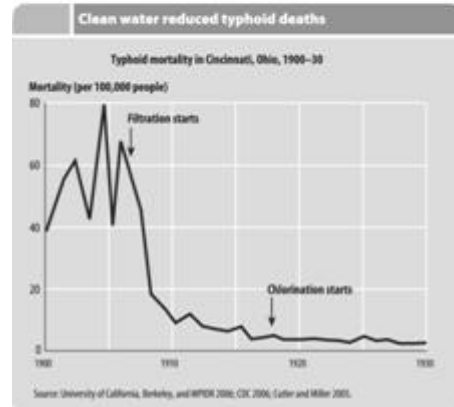
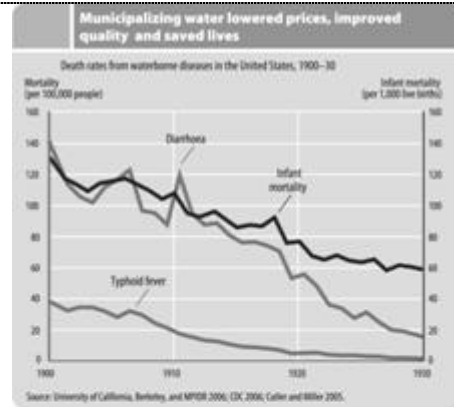
2006 İnsani Gelişme Raporu başyazarı Watkins'in dediği gibi, "Suyu paylaşmak, barış ya da çatışma getiren bir güç olabilir, ama hangi yolun seçileceğine siyaset karar verir." Tarihin gösterdiği gibi, doğru politik kararları almak, küresel su ve temizlik/sağlık koşulları krizini çözmenin anahtarı olacak.

Tarih, krizlerin çözülebildiğini gösteriyor

Bundan 100 yıl önce, Washington DC şehrindeki bebek ölümleri oranı, bugün Güney Afrika ülkelerindeki oranın iki katıydı. 19. yüzyılın sonlarında, Amerikan şehirlerinde kaydedilen her 10 ölümden birine, suyla bulaşan ishal, dizanteri ve tifo gibi hastalıklar neden oluyordu. Ve kurbanların büyük çoğunluğu çocuklardı.

2006 İnsani Gelişme Raporu, gerek İngiltere, gerek başka ülkelerde, sanayi devrimi sayesinde insanların zenginleştiğini ama daha sağlıklı hale gelmediğini hatırlatıyor. Yoksullar, hızlı ekonomik gelişmeden yararlanmak için kırsal bölgelerden şehirlere akın etmiş; aşırı kalabalıklaşan şehirler ölümcül açık-hava kanalizasyonlarına dönüşmüştü. Amerika'nın New Orleans ve New York gibi kentleri, sık sık tekrarlanan tifo ve kolera salgınları ile kırılıyordu.

1858 yılının sıcak yazında, İngiliz Parlamentosu, laçım sularının Thames nehrine taşması nedeniyle, daha sonraları "Müthiş Koku" diye anılan durum yüzünden geçici olarak kapatılmıştı. Durum, zenginler için rahatsız edici, can sıkıcıydı. İçme suyunu nehirden alan yoksullar içinse, ölüm demektir.

19. yüzyılın sonuna gelindiğinde, hükümetler kirli su ve tuvalet koşullarıyla ilintili hastalıkların, şehirlerin yoksul varoşlarıyla sınırlı kalamayacağını idrak ederek, genel toplumun yararına harekete geçmeye karar verdiler. İngiltere, A.B.D. ve başka ülkelerde etkin kanalizasyon sistemleri ve su arındırma tesisleri için muazzam yatırımlar yapıldı. Böylece, ölüm oranları A.B.D. tarihinde başka hiçbir dönemde görülmedik ölçüde hızla aşağı düştü.

Bu değişim, tarihte büyük bir sosyal rahatsızlığın nasıl başarıyla ortadan kaldırıldığını

gösteriyor. 2006 İnsani Gelişme Raporu, böyle bir dönüşümün yine gerçekleşebileceğini belirtiyor. Başyazar Watkins'in sözleriyle: "Su ve temizlik krizini çözmek, insanlığın önündeki ileriye dönük en büyük adım olabilir. Tarihin kendini acilen tekrar etmesine ihtiyacımız var ama bu kez gelişmekte olan ülkelerde..."

ÇOCUKLAR NEDEN TEMİZLİK ŞARTLARI DOLAYISIYLA ÖLÜYOR?

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın Küresel İnsani Gelişme Raporu, temel sağlık ve temizlik koşullarının bulunmadığı ülkelerde her yıl milyonlarca çocuğun önlenebilir hastalıklardan öldüğünü, başlıca faktörün kullanma suyuna karışan mikroplar olduğunu gösteriyor

2006 yılı İnsani Gelişme Raporu, kalkınmakta olan ülkelerdeki yetersiz sağlık ve temizlik koşullarının yaygın ölümlere yol açtığını gösteriyor ve örneğin Peru'da bir yaşına gelmeden ölen bebeklerin ölüm nedeninin %60 oranında evlerinde tuvalet bulunmamasından kaynaklandığını belirtiyor.

İnsan dışkısının sağlıklı bir şekilde ortadan kaldırılması, dünya üzerinde çocuk ölümlerini önlemenin en önemli şartlarından biri. "Kıtlığın Ötesinde: Güç Dengesizliği, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi" başlıklı raporun yazarlarının belirttiği gibi, evlerde temizlik koşullarının sağlıklı hale getirilmesi ile, yani açıkta tuvalet yapma yerine, akan suyu olan bir tuvalet veya hiç değilse bir çukur kullanmak suretiyle, çocuk ölümlerini üçte bir oranında azaltmak mümkün.

Rapora göre, 2.6 milyarın üstünde kişi hala yeterli sağlık ve temizlik koşullarından yoksun. 1.1 milyar kişi ise temiz suya düzenli bir şekilde ulaşamıyor. Ve sonuç olarak her yıl 1.8 milyon çocuk ishalden ölüyor. Dünyada çocuk ölümü nedenleri arasında ishal ikinci sırada yer alıyor.

Tuvaletin insani kalkınmada oynadığı rol ilk bakışta inandırıcı gelmeyebilir, ama İnsani Gelişme Raporları sağlık açısından tuvaletin önemini güçlü delillerle gözler önüne seriyor. Rapora göre, Peru'da evinde suyu akan tuvalet bulunan bir çocuğun ölüm riski, temiz tuvaleti olmayan bir evde yaşayan çocukla karşılaştırıldığında, yüzde 59 oranında azalıyor. Mısır'dan veriler de, aynı şekilde, tuvaleti olan evlerde çocuk ölüm riskinin yüzde 57 oranında azaldığını gösteriyor.

2006 İnsani Gelişme Raporu'nun baş yazarı Kevin Watkins, "temizlik koşullarından yoksun olma" deyişinin, insanların içme, yemek pişirme ve yıkanma suyu ihtiyaçlarını insan ve hayvan pisliği karışmış dere, göl, hendek ve kanallardan gıderdiğini belirtmenin kibar şekli olduğunu söylüyor. "Nairobi'nin Kibera varoşlarında yaşayan insanların dışkılarını naylon torbalara doldurup, yol kenarlarına atmaktan başka seçenekleri yok."

Su ve temizlik/sağlık koşullarından yoksun olmak, en başta yoksulların yaşadığı bir kriz. Temizlik koşullarına sahip olmayan 660 milyonun üzerinde kişi günde 2 dolar, 385 milyonun üzerinde kişi ise günde 1 dolar veya daha az parayla var olmaya çalışıyor. Daha üst-gelirli kesimlerin arasında bile temizlik koşullarına erişim oranı, suya erişim oranından çok daha düşük. Kalkınmakta olan ülkelerde yaşayan en varlıklı yüzde 20'lik kesimin dörtte biri, sağlıklı tuvalet imkanlarına sahip değil.

2006 İnsani Gelişme Raporu, gelişmenin ön koşulları olarak aşağıdaki adımları belirliyor:

- Daha iyi siyasi liderlik: Yönetici liderler, temizlik/sağlık koşullarında iyileşme sağlanmasını, ulusal kalkınma politikalarının vazgeçilmez bir parçası haline getirdiklerine dair net mesajlar vermeli.
- Halkın katılımını sağlamak, ulusal planlamanın ayrılmaz bir parçası olmalı.
- Halkın taleplerine göre yönlendirilen hizmetlere yatırım yaparak, ihtiyaçların karşılanması sağlanmalı, ve ihtiyaç önceliklerinin belirlenmesinde kadınlara da söz hakkı tanınmalı.
- En yoksul evlerde bile temizlik ve sağlık şartlarını maddi açıdan ulaşılabılır kılmak için, yaratıcı finansal düzenlemeler ve subvansiyonlar getirerek, en yoksullara mali destekte bulunulmalı.
- Temizlik/sağlık koşullarına kimlerin sahip olduğunu ve kimlerin olmadığını tespit ederek, eşitsizlikle mücadele edilmeli. Bu çalışma aynı zamanda, cinsiyet ayırımından, ve maddi zenginlik ve yerleşim bölgesi farklılıklarından kaynaklanan eşitsizlikleri azaltmak için spesifik hedefler koyarak, Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin temizlik/sağlık alanındaki amaçlarını da destekleyecektir.

- Temiz su ve temizlik/sağlık koşulları alanında mali kaynakları seferber etmek, kalkınmakta olan ülke hükümetlerinin yerel sermaye piyasalarını kullanmalarını desteklemek ve hükümetlerin yaptırım kapasitelerini güçlendirmek için bir 'Küresel Eylem Planı' geliştirilmeli. Bu 'Küresel Eylem Planı', aynı zamanda, siyasi platformda yürütülecek çalışmalar ve kamuoyunu bilinçlendirme faaliyetleri için de bir odak noktası oluşturacaktır.

Temel sağlık ve temizlik koşullarına sahip olmak, kendi başına hayati önem taşıyan bir insani gelişme hedefidir. Günümüzde milyonlarca kişi için, sağlıklı, güvenli, mahrem ve kullanışlı bir tuvalete sahip olmamak, her gün yaşadıkları bir aşağılanma, bir insanlık ayıbı olmakla kalmadığı gibi, sağlıklı yaşamı da engelleyen büyük bir tehlikedir. Aynı zamanda, belki daha da vahimi, insanlığın kalkınmasına uzanan köprüleri yıkan bir engeldir. Temel sağlık ve temizlik koşullarından yoksun olmak, suyun insanlığa sağladığı nimetleri hiçe indiriyor. Ve dünyanın talihsiz ve talihsiz bölgeleri arasında temizlik koşulları alanındaki eşitsizlik, yoksulluğun yarattığı sağlıksızlık, cinsiyet ayrımı ve diğer eşitsizlikler, eğitimin ve zenginliğin altını kazıyor ve yoksulluğu besliyor.

Tartışmaya uygun değil!

Sağlık ve temizlik koşullarının dünya çapında yaygınlaşması, uluslararası düzeyde acil bir sorun olarak ele alınması gerekirken, siyasi kampanyalarda ve kamu tartışmalarında kesinlikle yer almıyor. 2006 İnsani Gelişme Raporu'na göre, tuvalet ihtiyacının açık yerlerde giderildiği gerçeği sadece siyasetin arka odalarında dile getirildiği için, bu konuda hiçbir ilerleme kaydedilmiyor. Utangaçlık bu konudaki en büyük engellerden biri.

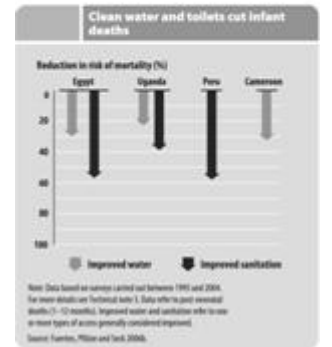
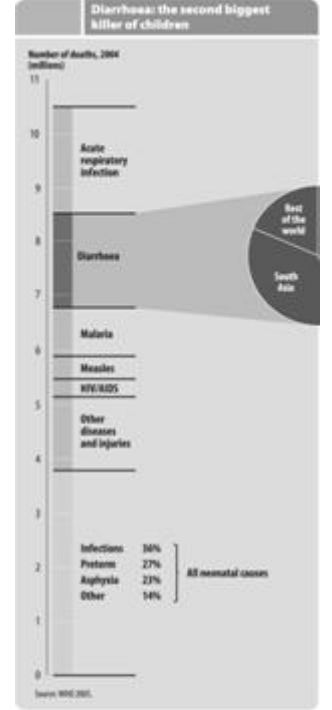
Sağlık ve temizlik konularını tartışmadaki çekingenlik ile AIDS hakkındaki utangaçlık arasındaki paralellikler, hem yol gösterici hem de rahatsız edici. Yakın zamana kadar, HIV ve AIDS konusundaki olumsuz kültürel ve sosyal tabular, ulusal ve uluslararası çalışmaların gelişmesini engelleyerek insanlığın büyük zararına yol açtı.

HIV/AIDS hastalığının boyutları büyüdüğü için, ve aynı zamanda sosyal ve ekonomik statü gözetmeksizin toplumların her kesimine yayıldığı için, bu konudaki tabular giderek yıkılıyor. Ama sağlık ve temizlik konusundaki kriz yalnız yoksulları hedef alıyor, dolayısıyla tabular da inatla süregidiyor.

Kadınların çilesi

İlerlemeyi engelleyen ikinci önemli faktör cinsler arası eşitsizlik. Genç kızlar, özellikle buluş çağına girdiklerinde, eğer okulda uygun hijyen koşulları sağlanmamışsa okula gitmiyorlar. Rapora göre, Sahra-altı Afrika ülkelerindeki kızların yaklaşık yarısı, su ve uygun temizlik/sağlık koşullarının bulunmayışı yüzünden okulu bırakıyorlar.

Kamboçya, Endonezya ve Vietnam'da yapılan araştırmalar gösteriyor ki, kadınlar onurlu ve sağlıklı bir yaşam için sahip olmak istedikleri öncelikler listesinin başına tuvaleti koyuyor; ama onların sesi duyulmuyor. Kadınları güçlendirmek temizlik ve sağlık koşullarını iyileştirmenin belki de en etkili yolu.

Tabandan yukarıya

Raporda, halktan güç alan bir hareketin hükümet liderliğiyle birleştiğinde, yoksullar için temizlik/ sağlık koşullarında nasıl farklar yaratabildiğinin somut örnekleri veriliyor. Pakistan'da başkent Karachi'nin Orangi adlı yoksul mahallesinde büyük bir katılımı gerçekleştirilen ve gücünü tabandan alan bir

temizlik/sağlık projesi sonucunda, çocuk ölümleri oranında ciddi bir düşüş kaydedildi. 1980'lerde her 1000 canlı doğumdan 130'u ölümle sonuçlanırken, bugün bu sayı 40'lara düştü.

10 yıl önce Bangladeş'in kırsal kesimleri yeterli temizlik/sağlık koşulları açısından dünyada en alt sıralardaydı. Bangladeş dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olmasına rağmen, sivil toplum kuruluşları ve yerel otoriteler tarafından yürütülen 'toptan sağlık/temizlik kampanyası' sayesinde şimdi 2010 yılına kadar ulus çapında sağlık/temizlik hedefine ulaşma yolunda. Kampanya, değişim getiren üç faktörü kullanıyor: Tiksinme, dikkatini kendine yöneltme ve toplumun sağlık ve refahı için kişisel sorumluluk alma. Aynı yaklaşım şimdi Kamboçya, Çin, Hindistan ve Zambia'da da uygulanıyor. Rapor, tabandan gelen girişimlerin hayati önemini vurgulamakla birlikte, bunların hükümetin yönettiği girişimlerin yerini tutamayacağını da belirtiyor.

Ne yapmalı?

Raporda, yerel ve uluslararası siyasi liderlerin gittikçe büyüyen krizi uluslararası kalkınma gündemine taşımakta isteksiz davranmalarının, temizlik/sağlık sorununun önündeki en büyük engeli oluşturduğu sonucuna varılıyor.

Krizle mücadele etmek için, klişeleşmiş bir ifade olan "temizliğe ulaşamama" durumunun (ve sadece yoksullar için değil, bütün toplumlar için) aslında nelere mal olduğu hakkında dünyada daha fazla bilinç geliştirilmesi şart. 2006 İnsani Kalkınma Raporu, yeterli temizlik/sağlık koşullarına erişmenin temel bir insan hakkı olarak tanınması gerektiğini söylüyor.

YOKSUL ÇİFTÇİLER SU KRİZİNİ İKİ MİSLİ YAŞIYOR: İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE REKABET

2006 İnsani Gelişme Raporu'na göre, yoksul çiftçilerin bir an önce hakları güçlendirilir, daha iyi sulama imkanları ve küresel ısınmaya uyumları sağlanırsa felaketler önlenir

Bugün yayımlanan 2006 İnsani Gelişme Raporu'na göre, yoksul çiftçilerin, iklim değişikliği ve zaten kıt olan su kaynaklarına erişme rekabetinin yol açtığı potansiyel bir su felaketi ile de karşı karşıya oldukları belirtiliyor.

"Kıtlığın Ötesinde: Güç Dengesizliği, Yoksulluk ve Küresel Su Krizi" başlığını taşıyan bu yılki raporda, ciddi bir krizi önlemek için kırsal kesimde yaşayan yoksulların haklarını desteklemek, sulamaya ve yeni teknolojiye ulaşmalarına ve önlenmesi mümkün olmayan iklim değişikliklerine uyum sağlamalarına yardımcı olmak gibi acil önlemler öneriliyor.

2006 İnsani Gelişme Raporu'nun başyazarı Kevin Watkins, "Yoksul ve zor durumdaki insanların artan gıda ihtiyacını karşılamak için suya erişimini sağlarken, diğer yandan iklim değişikliği ve su kaynakları üzerindeki rekabeti yönetebilmek karşı karşıya olduğumuz en büyük zorluk" dedi.

Sürdürülebilir insani gelişme için en önemli tehditlerden birisi su alanında rekabetin yoğunlaşması. Artan sanayi talebi, şehirleşme, nüfus artışı ve çevre kirliliği su sistemleri ve tarım üzerinde eşit görülmemiş bir baskı yaratıyor. Su üzerindeki rekabet kızıştıkça, sosyal çatışmaların da artması bekleniyor. Ve bundan en büyük zararı görecekteler, en zayıf haklara sahip olan küçük çiftçiler ile kadın üreticiler.

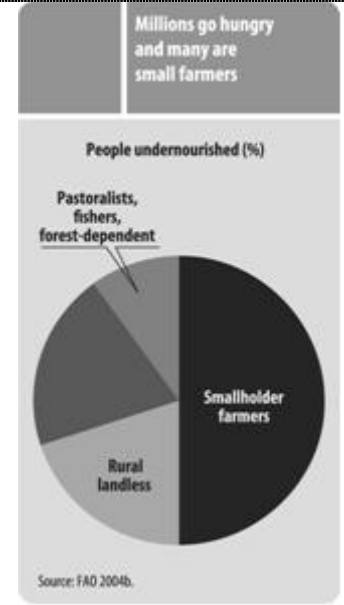
Dünyada kötü beslenen insanların büyük çoğunluğunu (830 milyon kişi oldukları tahmin ediliyor) küçük çiftçiler, çobanlar ve çiftlik işçileri oluşturuyor. 2050 yılına kadar dünya nüfusuna eklenmesi beklenen ilave 2.4 milyar insanın büyük çoğunluğunun, halen dünyadaki aç insanların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde toplanacağı tahmin ediliyor. Ve bu ilave nüfusun çoğunluğu, yağmur suyuna dayalı tarıma bağımlı olacağı için, risk altındaki insanların sayısı artmaya devam edecek.

İklim değişikliği, şimdiye kadar görülmemiş ölçüde büyük bir su sıkıntısı tehdidi getiriyor. Her ne kadar, uluslararası işbirliğiyle bir 'karbon gazları salımını azaltma anlaşması' yapılmış olsa bile, tehlikeli bir iklim değişikliği artık önlenemez görünüyor; ve bunun en şiddetli sıkıntılarını, bu gelişmede hiçbir suçlu, sorumluluğu bulunmayan ülkeler çekecek. Sahra-altı Afrika bölgelerinin büyük bir kısmı, iklim değişikliği yüzünden bozulan hava şartları nedeniyle yüzde 25'e varan oranlarda ekin kaybıyla karşı karşıya. Bu arada, azalan yağmurlar ve hızlanan buzul erimeleri Güney Asya'daki temel gıda tarımcılığını da tehdit ediyor.

Çıkış Yolu

2006 İnsani Gelişme Raporu, dünyadaki yoksul çiftçileri tehdit eden kriz konusunda üç temel önlem öneriyor:

- Çiftçilerin haklarını güvence altına almak: Rapor, suyun kıt olduğu zamanlarda sadece güçlülerin kaynağa eriştiğini, yoksulların susuz kaldığını belirtiyor. Suyu güvenli erişme hakkı, yoksullara fakirlikten kurtulma imkanını verir; bu hakların olmadığı yerde hiçbir alanda, hiçbir düzeyde rekabet etme şansı kalmaz. Kadınlar, toprakla ilgili resmi haklara sahip olmadığından iki katı dezavantajlı durumdadır. Resmen toprak sahibi olamayışları bir yana, evde ve ev dışında gayri-resmi haklara bile sahip değiller. Rapora göre, insani kalkınmanın sürdürülebilmesi için hükümetlerin kırsal kesimde yaşayan yoksulların su haklarını tanıması, koruması ve artırması gerekiyor.
- Sulama ve Teknoloji: Raporun yazarlarına göre, en yoksulların sulu tarım yapma olanağı çok az. Sulama için yeni su kaynakları bulmak gittikçe daha pahalı hale geldiği ve ekolojik açıdan da zararlı olduğu için, yasal hakları olmayanlar suya erişemez durumda. Ve marjinal çiftçiler resmi toprak sahipliği hakları olmadığı için, kolaylıkla sulama sistemlerinin dışında kalabiliyorlar. Rapor, sulama için insanların ödeme gücüne göre fiyat belirlenmesini öneriyor. Sulamadan elde edilecek yarara bağlı, etkili ve adil bir fiyatlandırma sistemi ile, suyun akılcı kullanımının sağlanabileceğini ve sulama alt yapısının bakımı için gerekli masrafların karşılanabileceğini belirtiyor.

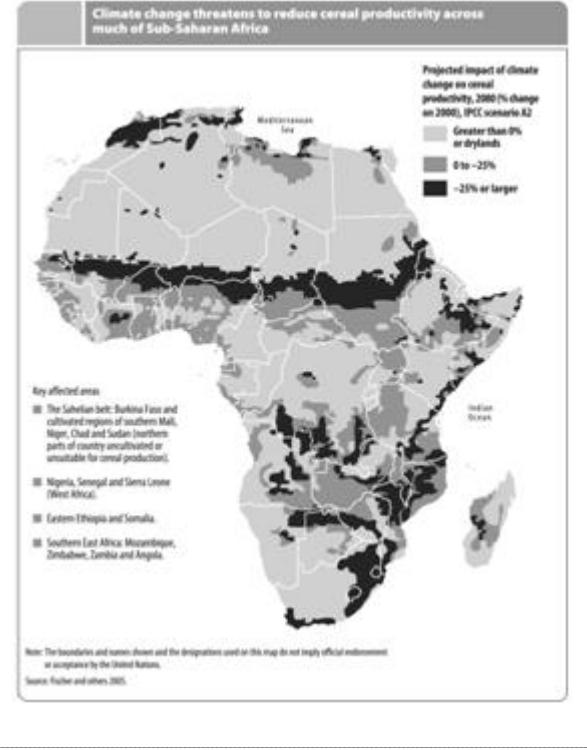
- Uyum: 2006 İnsani Gelişme Raporu, iklim değişikliğinin artık uzak bir endişe olmadığını, günümüzün sorunu haline geldiğini ve yoksulların iklim değişimine uyum sağlaması için onlara daha çok ve daha etkili yardım yapılması gerektiğini vurguluyor. Raporda, iklim değişikliğine uyum sağlama konusunda uluslararası yardımın çok yönlü bir çabanın temel taşı olması gerekirken, yardımların son derece yetersiz kaldığı belirtiliyor. Kyoto Protokolü kapsamındaki 'İklim Değişikliğine Uyum Fonu' şu andaki tahminlere göre 2012 yılına kadar sadece 20 milyon dolarlık bir yardım sağlayacak. Uyum için çok yönlü temel bir mekanizma olan Küresel Çevre Fonu ise, 2005-2007 döneminde uyum faaliyetlerini desteklemek için 50 milyon dolar tahsis etti. Çok yönlü çerçevenin ötesinde, kalkınmakta olan ülkelere yapılan tarım yardımlarının toplam yardım içindeki payı 1990'ların başından bu yana %12'den %3.5 oranına düştü. Bu gidişatı tersine çevirmek, başarılı bir uyum gerçekleştirebilmek için hayati önem taşıyor. Rapor, tarım yardımını üç kat artırarak, yıllık 3 milyar dolardan, 2010 yılına kadar 10 milyona çıkartmanın asgari bir gereklilik olduğunu belirtiyor.

İklim Değişikliği

2006 İnsani Gelişme Raporu'na göre, iklim değişikliğine yoksulların uyum sağlaması için şimdiye kadar gösterilen çabalar, 'hayret verici derecede yetersiz' kaldı. Kurak topraklar daha kurak, nemli alanlar daha nemli oldukça ve aşırı hava değişimleri yaygınlaştıkça, doğa unsurlarına karşı genelde korunmasız ve hava şartlarına açık olan yoksullar açlık, yoksulluk ve çevre bozulmasına gittikçe daha duyarlı hale gelecek. Eşitsizlikler artacak.

Bundan en çok tarım zarar görecektir. Bazı bölgelerde yağmur sıklığının değişmesi ve suyun azalması, 2050 yılına kadar tarım hasılatını dörtte bir oranında azaltacaktır. Küresel çapta kötü beslenme oranı %15'ten %26'ya çıkabilecek; 2080 yılına kadar kötü beslenen insan sayısı 75-125 milyon civarında artabilecektir.

Oysa, su kıtlığı sadece gelecek nesilleri tehdit eden bir sorun değil. Bugün Kenya'nın kuzeydoğusundaki üç milyon kişi, kuraklık nedeniyle ölüm tehlikesiyle karşı karşıya. Kırsal kesimde yaşayan topluluklar tüm hayvan sürülerini ve mal varlıklarını kaybetmiş ve gelecek tehlikelere karşı daha zor durumda kalmış bulunuyor. Çiftçiler ile hayvan yetiştiricileri arasında şiddetli çatışmalar giderek gündelik olay haline geldi. Kenya'nın GSYİH'sı 1998 ile 2000 yılları arasında yüzde 16 oranında düştü. Durumun genel ekonomiye yüklediği maliyet belki de çok daha yüksek, çünkü bu rakamlar kötü beslenmenin etkileri ile tarım ve sanayi alanlarındaki yatırımların azalmasını hesaba katmıyor.

Rekabet

Rapora göre, iklim değişikliği kırsal kesimlerde yaşayan ve tarıma bağlı olup, yasal toprak hakları ve ekonomik güçleri olmayan, ve politik alanda seslerini duyuramayan yoksullara çok daha fazla zarar verirken, üstüne üstlük su konusundaki rekabet yüzünden felaket tehdidiyle karşı karşıya bırakıyor. Çiftçiler, kentlerin ve sanayinin her geçen gün artan su ihtiyacına kurban gidiyor. Kalkınmış ülkelerin tarım ürünlerini yoğun ölçüde subvanseler etmeleri bir yana, su darlığı yaşanan bölgelerde de büyük ticari üreticiler, yoksul çiftçilerin su kaynaklarını da kendilerine çekiyor, ve sonuçta yoksul çiftçiler ne kendilerine yetecek gıdayı üretebiliyor, ne de, tabii ki, ticari rakipleri ile boy ölçüşecek gücü bulabiliyorlar.